

Dofinansowano ze środków Samorządu Województwa Mazowieckiego.

SŁOWNIK ZAPOMNIANYCH SŁÓW

Opracowanie na podstawie prac uczniów zgłoszonych do konkursu
Szukamy zapomnianych Słów, organizowanego przez
Stowarzyszenie na Rzecz Organizowania Społeczności Lokalnych „AB OVO”.

ABOLANKOWAĆ odprawiać, rozpuścić
ACAN zwrot grzecznościowy odpowiadający dzisiejszemu „pan”, zwykle z odcieniem lekceważenia
ACZCI jeśli
ADIUTANT oficer przyboczny wyższego dowódcy lub dowództwa
AFEKT uczucie miłości, podniecenie
AFEKTACJA przesada, nienaturalność, zwłaszcza w wyrażaniu uczuć
AFORYZM maksyma, intencja, złota myśl, również zwięzła wypowiedź, myśl filozoficzna, moralna
AFRONT zniewaga, ublizienie komuś
AFTOWANIE haftowanie, wyszywanie; zszywanie ran
AGITOWAĆ zjednywać zwolenników dla jakiejś sprawy, propagować jakąś ideę
AJENT HANDLOWY osoba użytkująca placówkę handlową, gastronomiczną, usługową, wydzierżawioną od jakiejś instytucji
AKTOR oskarżyciel, powód sądowy
ALBOCIEM albowiem, bowiem
ALEGOWAĆ uzasadniać
ALGIERKA długi, męski płaszcz z futrem
ALIAŻ połączenie różnorodnych pojęć, właściwości, stylów itp.; stop metali
ALIŚCI jednak, mimo to
ALIŻ aż, że, dopóki nie, zanimby
ALKIERZ boczny, mały pokój, zazwyczaj służący jako sypialnia
ANGIELCZYKÓW Anglików
ANIMUSZ odwaga, zapamiętały
ANNATA całoroczna opłata pobierana od nowo mianowanych dostojników kościelnych
ANTENAT przodek (zarówno w linii ojca, jak i matki)
APATIA nieczułość na bodźce zewnętrzne brak zaangażowania w cokolwiek, niezdolność do odczuwania i okazywania uczuć
APTOTEKA apteka
ARENDARZ dzierżawca
ARENDOWAĆ wynajmować, wydzierżawiać
ARMISTYCJUM rozejm, zawieszenie broni
ASYGNACJA pisemne zlecenie upoważniające do podjęcia pieniędzy
AWIZACJA pisemne zawiadomienie
AZALI partykuła „czy”
AZBUKA abecadło

BABIĆ odbierać dziecko przy połogu
BABKA PROSZALNA żebraczka
BACZENIE z uwagą, roztropnie
BADUROWAĆ bzdurzyć
BAGATELA coś nieistotnego; drobiazg, głupstwo lub partykuła wtrącana (często z ironią) w celu podkreślenia dużej wagi, wartości tego, czego dotyczy zdanie
BAKAĆ wołać, łajać, karcić, upominać
BAKUŁA gaduła
BAKUŃ lichy, tani tytoń fajkowy
BALIA drewniane naczynie przeznaczone do prania bielizny. Wykonane było z drewnianych klepek. Podobnie jak beczka, balia miała obręcz z taśmy stalowej zwanej bednarką
BAŁAMUCIĆ wprowadzić kogoś w błąd, niepotrzebnie czymś zajmować, zawracać komuś głowę
BAŁUCH hałas, wrzawa
BAŁYKOWAĆ chodzić na czworakach, raczkować
BANHOF dworzec
BANKOCETLE banknoty
BARŁÓG nędzne, nieporządne poślanie
BASARUNEK odszkodowanie (za rany)
BASERUNEK poprawa, odnowienie
BATALIA 1. w średniowieczu zwarty czworoboczny szyk bojowy piechoty, później część ogólnego ugrupowania wojska na polu bitwy 2. rozstrzygająca bitwa, bój 3. gwałtowny spór, rozgrywka
BAŹNIENIE bojaźń, obawa
BEREJTER ujeżdżacz koni
BERLINKA duża łódź żaglowa do przewozu ładunków
BESZTAĆ pouczać, karcić
BETKI grzyby
BEZECNY nieprzyzwoity
BEZUKI taki, który nie pobierał nauk, nieuczony
BIADA to jest wykrzyknik wyrażający ubolewanie
BIAŁOGŁOWA kobieta
BIEDZENIE chodzenie w zapasy, zmaganie się
BINOKLE okulary osadzone na nosie za pomocą sprężynek, bez uchwytów za uszy
BISIOR naszyjnik
BOGAĆ TAM pójdź tam
BOLAK wrzód, ropień, krostka, strup
BOMBONY cukierki
BONA niania, wychowawczyni małych dzieci, pracująca dawniej w zamożnych rodzinach
BOŚCIE bo wy
BRUŹDZIĆ przeszkadzać w czymś
BRYŻOWAĆ ozdabiać
BRZEZIŃ maziec
BUCHALTERIA księgowość, rachunkowość
BUCIĆ SIĘ nadymać, puszyć
BUDUAR wytwornie umeblowany i wykwintnie ozdobiony niewielki pokój. Pokój ten zajmowany był przez panią domu. Zazwyczaj mieścił się między salonem a sypialnią
BUMELANT osoba wymykająca się od pracy, lekceważąca swoje obowiązki
BURŁAK chłop, robotnik
BUTY STRYFLASTE czarne, lakierowane, wysokie do kolan buty, górna część cholewki wywijana była innego koloru
BYDLIĆ żyć, przebywać, postępować
BZDYK stary, dziad
CARNINA zupa z krwi kaczki

CEBRATKA wiaderko
CECHA piękno, znamię, znak
CEDOWAĆ przelewać swoje prawa na kogoś; zrzeczenie się swoich praw do czegoś na rzecz drugiej osoby
CEKLARZ opravca, siepacz
CEKLOWAĆ łażikować, włóczyć się po nocy, hulać
CETNO to liczba parzysta
CHAŁAT długa, męska kapota noszona przez Żydów
CHARŁAK człowiek wyniszczony
CHARPĘĆ bagno, wertep, zarośla, pustkowie
CHERUBIN 1. według Biblii i tradycji: jeden z aniołów stojących wysoko w hierarchii 2. o młodej osobie mającej delikatną urodę dziecka
CHĘDOGI schludny
CHĘDOŻYĆ zdobić, upiększać, czyścić, porządkować
CHIMERA mrzonka, urojenie
CHŁOPIEC KREDENSOWY chłopak usługujący przy stole
CHOBOTY szerokie, bufiaste spodnie
CHRAMAĆ chromać, kuleć, utykać
CHRAPEK człowiek plujący flegmą
CHROBRY odważny
CHUĆ popęd seksualny
CHWACKI energiczny, zaradny i śmiały
CHYŻO szybko poruszający się lub szybko wykonywany
CIAPNAĆ uderzenie
CICHAJCIE bądźcie cicho
CIUPA ciasny pokój, pomieszczenie
CKLIĆ SIĘ nudzić się
CUDOWNIK cudotwórca
CUG zaprzęg konny, bieg
CUGI przeciągi
CYNEK pięć oczek na kostce do gry
CYRKUŁ komisariat policji lub zarząd okręgu
CYWUN szlachecki urzędnik ziemski w dawnej Polsce i na Litwie
CZCENIE czytanie; poważanie, szacunek
CZEREDA gromada, grupa
CZEREK czaszka
CZŁĘCZYNA określenie z politowaniem o człowieku przeciętnym, małym, wątłym, mizernym. Nazywano tak również mężczyzn z silniejszym zabarwieniem ekspresywnym
CZTERDZIESTÓWKA nazwa monety 20-kopijkowej (40 groszy)
CZTWIORODLA z czterech powodów
CZYRWIWY robaczywy
CZYRZWIENIE sierpień
ĆWIKNAĆ chlasnąć, smagnąć, uderzyć
DANK nagroda dla zwycięzcy; pierwszeństwo
DELEGŁOŚĆ dolegliwość, ból, strapienie, cierpienie
DELIJA męskie okrycie nawierzchnie, długi płaszcz
DELIKWENT 1. osoba sądzona za przestępstwo, skazaniec, przestępca 2. potocznie ktoś, kto jest zależny od kogoś
DESPEKT obelga, zniewaga
DŁAŻYĆ gnieść, deptać, dławić
DMIDZBAN opój, pijak
DOBROWOLEŃSTWO wolność, swoboda

DONŻUAN uwodziciel, kobieciarz, lowelas
DOSIĄC osiągnąć, uzyskać, zdobyć
DOSTOJEŃSTWO **1.** czyjaś powaga i znaczenie **2.** godny, poważny charakter czegoś **3.** daw. wysokie stanowisko państwowe
DOWCIP rozum
DOWIERCAĆ dojrzewać
DRAĆ targać, rozrywać
DRAGONI żołnierze lekkiej jazdy
DRUGDY czasem, niekiedy, kiedy indziej
DRUŻBA archaizm leksykalny, który w dawnej polszczyźnie był odpowiednikiem życzliwości
DRYJA trzy oczka na kostce do gry; trójka koni
DUBY SMALONE bzdury
DWÓRKA szlachcianka przebywająca na dworze królewskim
DWU to pierwszy człon wyrazów złożonych, że to co jest wymienne w drugiej części złożenia, występuje dwa razy lub składa się z dwóch jednostek.
DYLIŻANS dawny pojazd konny używany do przewożenia pasażerów i przesyłek pocztowych na stałych trasach
DYMOWE podatek od domu (od komina)
DYSPONENT osoba lub instytucja mająca prawo dysponować czymś
DYSTYNGOWANY wytworny, elegancki, szlachetny
DYWIDENDA część zysku netto (po opodatkowaniu podatkiem dochodowym) spółki kapitałowej przeznaczona dla jednego wspólnika albo akcjonariusza lub podziału między wspólnikami lub akcjonariuszy
DZIATKI dzieci
DZIWOWIDZ gap, ciekawski; widz; dziw; stwór; potwór
DŹDŹE deszcze
EGZALTACJA przesada w okazywaniu uczuć i wyrażaniu myśli
EGZEKWIE nabożeństwo za zmarłych
EJA ach, nuże
EKSTRAWAGANT nieoczekiwana nuta
EKWIPAŻ **1.** przestarzałe: lekki, luksusowy pojazd konny **2.** ekwipunek
EKWITACJA umiejętność jazdy konnej
ELEKCYJA wybór
EMULACYJA współzawodnictwo
EPISTOŁA list, lekcja mszalna, czytanie
EPRUWETKA próbówka
EPUZER kandydat do małżeństwa, konkurent
EURUS wiatr południowo-wschodni
EWANJELIJA ewangelia, nauka chrześcijańska
EŻBY iżby, aby
FACECJE wywodzą się z przekazywanych ustnie anegdot, które funkcjonowały już w starożytności.
Krótka opowieść często o charakterze humorystycznym
FACELET chusteczka, chusteczka do nosa
FAFĘRNUSKI ciasto z tartych buraków w kształcie klusek
FAGAS pogardliwie służący, przenośnie: lizus, służalec
FAJFER w dawnym wojsku muzyk przygrywający na piszczałce, gołąb odznaczający się tym, że wykonuje ewolucje w locie
FAMILIANCI należący do rodziny
FAMULUS służący, zaufany sługa, osoba ślepo podporządkowująca się komuś
FAMURAŁY kalesony, spodnie
FASOŁ sprzeczka, kłótnia
FASON wzór, krój ubioru; oznacza również fantazję.

FAŚCIĆ przechwalać się
 FATALIZM wiara w przeznaczenie
 FATALNOŚĆ splot nieszczęść, niepowodzeń; pech
 FAWORYTY zarost po obu stronach twarzy sięgający ust; baki
 FEBLIK sympatia, słabość, skłonność do kogoś
 FEBRA gorączka, dreszcze
 FERWOR zamęt, bałagan
 FETOWAĆ świętować
 FIAKIER dorożkarz
 FIKSATUAR pomada lub kleisty płyn stosowany przy układaniu włosów
 FILA chwila
 FILANTROP człowiek pomagający innym i wspierający innych
 FILISTER ciasny, ograniczony mieszczuch
 FILUT figlarz, żartowniś, spryciarz
 FILUTERNIE sprytnie, figlarnie, zalotnie
 FIZJOGNOMIA wyraz bardzo przestarzały, oznacza wyraz twarzy, oblicze, wygląd zewnętrzny
 FLINCE naleśniki
 FLUID oddziaływanie jednej osoby na drugą
 FLUKAS cieczenie, wyciek; reumatyzm
 FOLGUJĄCE łagodzący stosowane wobec kogoś rygoru, pozwalając na większą swobodę
 FOŁDROWAĆ oczerniać, oskarżać, prześladować
 FORTEL podstęp, sztuczka
 FORTYWAĆ popierać, faworyzować
 FRANT człowiek miły, zabawny, ale przebiegły; wędrowny komik, komediant, błazen
 FRASOWAĆ SIĘ oznacza martwić, zamartwiać się
 FRASUNEK oznacza zmartwienie, smutek, zgryzotę
 FRAZES **1.** sformułowanie pozbawione głębszych lub nowych treści **2.** stereotypowe połączenie wyrazów **3.** daw. zdanie, wyrażenie, zwrot
 FRONTON frontowa, przednia część budynku; szczytowe zakończenie fasady budynku, trójkąt ujęty gzymsami, wypełniony często rzeźbą i płaskorzeźbą
 FRYMARCZYĆ czynić przedmiotem handlu rzeczy, które nie powinny być źródłem zysku; uprawiać handel zamienny
 FUNT jednostka wagi obowiązująca w dawnej Polsce równa wadze od 300-500g
 FURGONISTA woźnica powożący furgonem (wozem konnym)
 FUZA szybko, migiem
 GABAĆ nagabywać, niepokoić, dręczyć, oskarżać
 GACH lekceważąco (czasem pogardliwie) o kochanku
 GAFELEK widelec
 GAIK mały las
 GALANTERIA uprzejmość, grzeczność szczególnie w stosunku do kobiet; dżentelmeneria, wytworność, elegancja
 GALERY dawne okręty wojenne, poruszane wiosłami, zazwyczaj przez skazańców (ciężka kara)
 GAŁGAN łobuz lub zniszczony kawał tkaniny
 GAMRAT amant, kochanek, rozpustnik, darmozjad
 GARNIEC **1.** dawniej miara objętości cieczy i ciał sypkich **2.** duży garnek, naczynie do gotowania
 GARSON kelner, chłopiec na posyłki
 GAŹŚĆ śpiewać, grać
 GBUR chłop, wieśniak
 GDYM gdy
 GIERMAK długi kaftan, sukmana
 GLASKA szklanka
 GLOZA komentarz, objaśnienie

GŁOWNIK przestępca, morderca
GMIN pospólstwo (miejskie), tłum
GMYŚLI pomyślnie
GNUS leń, ospalec
GODNIEŻ ŁUPY dobre łupy
GOLIARD śpiewak, poeta
GORZE biada
GORZEĆ być ogarniętym przez jakieś silne, gwałtowne uczucie
GORZEĆ rumienić się, płomienieć
GOSPODZA pani
GOSPODZIN pan
GRABIEŻ zabieranie siłą cudzej własności
GRAŃ róg, krawędź
GRATYFIKACJA dodatkowe wynagrodzenie
GRĘDA trucht koński
GRĘDZIEC grajek, muzykant
GROOM chłopak do koni
GULDEN dawniej: srebrna moneta austriacka; obecnie: **1.** jednostka monetarna Surinamu (1 Gulden Surinamski = 100 centów) **2.** niedawna jednostka monetarna Holandii (1 gulden = 100 centów), zastąpiona w 2002 roku przez euro; floren **3.** złota moneta emitowana w krajach germańskich od XIV wieku, w czasach późniejszych srebrna moneta niemiecka, holenderska i skandynawska
GULON indyk
GUMNO budynek, w którym składało się zboże przed młóceniem; plac w stodole z twardo ubitej ziemi, na którym młóciło się zboże
GUSKA czary,
GWOLI ze względu na coś
GŻEGŻÓŁKA kukułka, mierzadnica
HAJDUK piechur lekkozbrojny
HARBAJTEL specjalna siatka zakładana na perukę, by fryzura się nie rozpadła
HARMATY armaty
HAWELOK płaszcz bez rękawów, z peleryną
HECNY zabawny, wesoły, zadziorny
HEDERA bluszcz, symbol pijaństwa
HERBARZ zielnik
HIRUS pijak
HISZPANKA dawniej: bródka przycięta w szpic po hiszpańsku, obecnie: odmiana grypy
HNETKI rychło, wnet
HOŁDOWAĆ służyć, podbijać
HOŁDOWNIK zwolennik
HOŻY zdrowo wyglądający, urodziwy
HUF zastęp, hufiec
HULTAJ nicpoń, łobuz, łajdak
HUTMAN dozorca w żupie solonej lub kopalni
HYDZIĆ zożydzać, obrzydzać, znieważać
HYZOP ziele lecznicze o balsamicznym zapachu
IDIOSYNKRAZJA dawniej wstręt do pewnych przedmiotów, osób lub pokarmów; obecnie: **1.** wstręt, antypatia, niechęć; **2.** wrodzona nadwrażliwość organizmu na pewne substancje
IGRA gra, zabawa
ILKOŻ ile, jak wielce
IMACĆ chwytać, łapać, zacząć
IMBRYK naczynie kuchenne służące do gotowania wody, czajnik
IMPERTYNENCJA niestosowne, obraźliwe zachowanie się wobec kogoś

IMPERTYNENCKI arogancki, bezczelny, butny, zuchwały
IMPERTYNENCKIE obraźliwe, niestosowne, bezczelne zachowanie wobec kogoś
IMPERTYNET osoba zachowująca się niegrzecznie, arogancko lub obraźliwie
IMPET oznacza szybkość i rozmach towarzyszące jakiemuś działaniu lub procesowi
IMPRYMOWAĆ drukować
INDYGENAT przyznanie obcokrajowcowi obywatelstwa kraju, w którym przebywa
INDYWIDUUM **1.** poszczególny, pojedynczy człowiek **2.** osoba bliżej nieznana, zwykle podejrzana lub niepewna
INFIMA najniższa klasa w szkołach polskich
INKAUST atrament
INSYNUOWAĆ przypisywać komuś czyny
INSZY inny
INTRATA dochód
ISNOŚĆ istota, natura
ISTORYJA opowiadanie, historia
IŚCIEC dłużnik, pełnomocnik, świadek
IŚĆ NA WYCUG zrzeczenie się majątku i pozostawanie na czyimś utrzymaniu
IZDEBKA pokój
IZOP hyzop
IŻ, IŻA, IŻE że, gdyż, ponieważ, chociaż, jak, i
IŻBY żeby, aby, oby, jakoby, chociażby, jeśliby,
JACIEŃ luty
JAĆ jechać
JAGODY policzki
JAKMIARZ bez mała, akurat, niemal, prawie
JAR wiosna, jare zboże
JASZCZYK oznacza wóz z okutą skrzynią, służący dawniej do przewożenia amunicji artyleryjskiej
JAŚNIA jasność, światło dzienne, jawa
JATAGON to broń sieczna używana od XVI wieku przez Turków, Arabów i Persów
JATKA buda, kram, sklep
JAĆ chwycić, uwięzić, zacząć, począć
JEDLCA osłona rękojeści miecza
JEGOMOŚĆ **1.** jakiś mężczyzna **2.** daw. tytuł używany w odniesieniu do księdza, zwłaszcza proboszcza
3. daw. tytuł grzecznościowy, używany w Polsce w odniesieniu do osób pochodzenia szlacheckiego
JEJMOŚĆ tytuł grzecznościowy, używany w odniesieniu do kobiety pochodzenia szlacheckiego
JENO tylko
JEŚLIĆ SIĘ CO WE MNIE jeśli się coś we mnie
JEŹDŹAŁY bywały w świetle, obyty
JISTNOŚĆ byt, istota bytu
JUCHA sos, polewka, sok
JUPKA kaftan
JUTRZENNY poranny, ranny
JUTRZNIA poranek, nabożeństwo odprawianie o świcie
KABAT kurtka, kaftan, więzienie
KACERSTWO herezja
KAJET zeszyt
KALETA noszony przy pasie skórzany woreczek na pieniądze
KAMLOT miękka, tkanina płaszczowa z wełny wielbłądziej
KANAK naszyjnik perłowy
KANDELABR duży, stojący kilkuramienny świecznik
KANONADA ogień artyleryjski, zwykle długotrwały

KANTOR śpiewak, kierownik chóru, sługa kościoła
KANTOREK dawniej: biurko; obecnie: niewielkie pomieszczenie służące jako biuro sklepu lub zakładu usługowego
KANTYCZKA pieśń religijna
KAPLERZ szkaplerz, pelerynka, kołnierzyk
KARABELA lekka, ozdobna, krzywa szabla
KASTOWOŚĆ jest to podział kastowy, kasta – grupa społeczna wyróżniająca się bogactwem, przywilejami, specjalnością zawodową itd.
KASZTEL zameczek, niewielka twierdza
KASZTELAN władca
KATARYNKA instrument muzyczny, powtarzający tę samą melodię, zbudowany z pokrytego kolcami wałka melodycznego, miechów i piszczałek, poruszany korbą
KAZIĆ psuć, burzyć, niszczyć
KĄDZIEL linia żeńska rodziny
KĘBŁAĆ niańczyć, piastować, pielęgnować
KĘDY gdzie, dokąd
KIBIĆ talia
KIEP to człowiek głupi, nierozgarnięty, dureń
KINDERBAL przyjęcie dla dzieci
KIPER piwniczny, zajmujący się przygotowaniem wina do sprzedaży; znawca gatunków wina
KIRASJERZY żołnierze ciężkiej jazdy, noszący kirysy, czyli zbroję, która odsłania tylko tułów
KIRYSY zbroja na piersi
KLAKIER osoba okłaskująca aktorów za wynagrodzeniem
KLECHA ksiądz
KLOBA porządek, ryzy, miara; staw, przegub
KLOBUK kapelusz
KŁAŚĆ sądzić, ważyć, cenić
KMOTRZE ojciec chrzestny.
KNIAŻ księżę ruski lub litewski.
KNIEJA wielki, gęsty las, w którym przebywa zwierzyna
KOCIEC kurnik, kojec, stanek
KOGA okręt, statek
KOKIETERIA zachowanie mające na celu spodobanie się komuś
KOŁPAK wysoka czapka spiczasto zakończona
KOMERAŻE plotki, intrygi
KOMORA komnata, pokój, skarb państwa
KOMORNE czynsz, opłata za wynajmowanie mieszkania
KOMORNIK chłop bezrolny mieszkający w cudzej chacie
KOMPANIA spółka handlowa
KOMPRYMACJA działanie mające na celu zmniejszenie rozmiarów czegoś poprzez ugniecenie, ściągnięcie lub redukcję elementów; kompres
KOMPRYMOWANY zagęszczony, ściśnięty
KONAĆ umierać
KONDEMNATA wyrok skazujący
KONKIETA wywarcie na kimś wielkiego wrażenia, zwłaszcza odniesienie sukcesu miłosnego
KONSYLIAK lekarz, doktor
KONSYLIIUM narada lekarzy w celu rozpoznania choroby i ustalenia sposobu leczenia; rada, narada w jakiejś ważnej sprawie
KONTENT zadowolony, usatysfakcjonowany
KONTRMARKARNIA szatnia
KONTUAR lada w sklepie
KONTUSZ miękka suknia noszona na wierzchu; długa szyta z ozdobnego materiału. Kontusz miał

rękawy od łokcia do pachy, szerokie i rozcięte, te wyloty noszono zarzucane na plecy
KONWENANS to obowiązująca w jakimś środowisku norma zachowania się w określonej sytuacji
KOPONKA naczynie do wyrabiania ciasta
KORDIALNIE wylewny w okazywaniu sympatii
KORNY pełen pokory, posłuszeństwa
KOSZKA futrzana czapka
KOŚCIEJ szkielet
KOTERIA dawniej: towarzystwo; obecnie: grupa ludzi i środowisk powiązanych ze sobą wspólnymi interesami, popierających i broniących się wzajemnie
KOWANIE kucie
KRAMARZ wyraz przestarzały, oznacza osobę na straganie, prowadzić kram
KRASNY piękny, urodziwy
KRETON to cienka tkanina bawełniana, często drukowana w barwne wzory
KRĘPY niewysoki
KROPIERZ długa kapa okrywająca konia rycerskiego
KROTOFILE żarty
KRÓCICA nazwa ręcznej broni palnej o krótkiej lufie, używanej w XVII-XVIII wieku
KRUSZKA gruszka
KRUSZYĆ KOPIĘ rywalizować, walczyć
KRZCICIEL chrzciciel
KRZCIŁ chrzciał
KUBRAK **1.** kurtka, zwykle z materiału gorszego gatunku **2.** męski kontusz z sukna lub płótna noszony przez służbę w XVIII w.
KUGLARSTWO kręactwa, blefowanie, bujda. Sprytne i efektowne oszukiwanie ludzi. Fałszywość, dwulicowość, zakłamanie, mistyfikarstwo, celowe wprowadzenie kogoś w błąd przez stworzenie pozorów prawdy
KUGLARZ osoba oszukująca ludzi w sprytny i podstępny sposób
KULBAKA siodło
KUNDMAN kupujący w sklepie; klient kupca lub rzemieślnika
KUNDMANKA stała klientka
KURHAN grób, mogiła
KUTASIKI ozdoba z nici lub sznureczków, element ozdobny niektórych czapek i zasłon
KUTWA skąpiec, sknera
KWARTARZ szynkarz
KWESTA zbiórka darów, zwykle na jakiś szczytny cel
KWOLI stosowanie
LACH dawniej tej wyraz był synonimem Polaka
LADACO gałgan, nicpoń, niegodziwiec, człowiek lekkomyślny i nieodpowiedzialny
LAFELEK łyżeczka
LAMPASY pasy sukna lub jedwabiu kolorowego, naszywane po bokach szwów spodni, głównie mundurowych, rzadziej cywilnych, zwykle podwójne lub pojedyncze
LAMUS domek, schówek murowany
LATOŚ tego roku
LAWETA podstawa armaty służąca jako oparcie dla lufy i przyrządów celowniczych
LECH nazwa nadawana Polakom przez mieszkańców Litwy i Rosji
LEDZIEŃ styczeń
LEPIANKA dom, szałas, chata itp., budowla mieszkalna albo gospodarcza, wykonana z niewypalanej gliny, mułu
LETARG stan podobny do głębokiego snu, w którym jedynym objawem życia jest bicie serca; śmierć pozorna
LETKIEWICZ człowiek lekkomyślny
LEWAR rurka służąca do przelewania płynów

LI czy

LIBERIA dawny ubiór noszony przez służbę na dworach wielkich panów, zwykle o kolorystyce charakterystycznej dla pańskiego herbu

LICZMAN krążek miedziany lub mosiężny zastępujący monetę, służący do rozliczania się w grze

LIK stan liczbowy; liczba; ilość

LIKWOR płyn

LISNAĆ rozbłysnąć, rozjaśnić się; ślepnąć

LISZYĆ pozbawić, odstręczać, stronić

LITERALNIE dosłownie, ściśle, dokładnie

LUBIEZNY łagodny, miły, przyjemny

LUTO przykro, żal

LUTOŚCIWY litościwy, miłosierny

LUTOŚĆ litość, miłosierdzie

LUTOWAĆ litować się

LZA można, wolno

LŻEĆ że, bo, ponieważ

ŁACNIEJ łatwo

ŁAPSERDAK człowiek nędznie ubrany; nicpoń, łobuz

ŁGARSTWO kłamstwo.

ŁOKIEĆ dawna jednostka miary – długości o różnej wartości w zależności od państwa, regionu i epoki historycznej

ŁOTR złodziej, rabuś

ŁYK pogardliwie: mieszczanin

ŁYPAĆ spoglądać nagle, rzucać okiem

ŁŻYWY fałszywy, kłamliwi

MAGIER madzier, koń wiedeński

MAIĆ ozdabiać kwiatami

MAJOLIKI wyroby z palonej gliny, pokryte emalią o metalicznym połysku

MAKUŁA plama, brud, skaza

MALWERSACJA przywłaszczenie powierzonego mienia; sprzeniewierzenie

MAŁŻOWINA muszla

MAMKA ciotka, siostra matki; macocha, piastunka

MANELA bransoletka

MANEŻ teren przeznaczony do ujeżdżania koni, ujeżdżalnia

MANIERKA jest to blaszany, płaski pojemnik na płyny używany przez żołnierzy i turystów

MAŃKA lewa ręka

MAŃSTWO posiadłość, zarząd

MARA urojenie, senne widziadło

MARKIER pilnujący porządku w grze

MASA całość spadku; mienie dzielone po zmarłym między spadkobierców

MASKARADA bal przebierańców lub udawanie

MAZAGRAN napój chłodzący z czarnej kawy, koniaku lub rumu

MEDŁ mydło, omdlały

MELANKOLIA melancholia

MESZTY miękki, lekki pantofel

MEZALIANS małżeństwo z osobą niższego stanu lub bez majątku

MIARKUJĄC domyślać się, dedukować.

MIAŚZY gruby, otyły; gęsty

MIECZ biała broń, zwykle obusieczna o prostej rękojeści i szerokim ostrzu używana do XVI wieku (SWJP)

MIECZNIK rzemieślnik

MIEDNICA naczynie z miedzi

MIERNIE celnie, trafnie, w miarę
MIERZWA jest to zgnieciona słoma używana na ściótkę dla bydła
MIESIĄC Księżyc
MIESZKAĆ zwlekać, ociągać się
MIEŚĆ miotać, rzucać
MIĘCA rzucają
MIGDAŁY fircyki, oszuści
MIŁY ukochany
MISIURKA hełm
MISTYFIKACJA wprowadzenie w błąd przez stworzenie pozorów prawdy
MITYGOWAĆ powściągać, powstrzymywać, hamować
MIZERNY wątły, słaby, wychudzony
MNOŻSTWO ogrom, wielkość
MODYSTKA jest to kobieta zajmująca się wyrobem i sprzedażą kapeluszy damskich
MOŁWA mowa, wypowiedź
MORES karność, subordynacja
MÓR zaraza
MRZONKI marzenie, pomysł nierealny do zrealizowania
MULTANKI piszczałka, dudy
MUSKUŁY mięśnie
MYTNIK poborca myta, celnik
MZDA nagroda, cena, odkup, zysk, procent
NA WYPRZODKI na wyścigi
NABOŻEŃSTWO pobożność, nabożeństwo, obrządek
NACHSZPEJZA deser
NACZAĆ rozpocząć
NADJIC nadejść
NADOBNE piękne, pełne wdzięku
NADOBNY ładny, miły
NAJC znaleźć, spotkać
NAJMNIEJ bynajmniej
NAŁĘCZKA chusta na głowę
NANIECIĆ wznieść
NAPRAWA namowa, urządzenie
NARZEC naganiać, zganiać
NAWIDZIĆ kochać
NESESERKA dawniej: walizeczka lub torebka na podręczne drobiazgi; obecnie: neseser –walizka na
 podręczne rzeczy
NĘDZIĆ dręczyć, gnębić, nękać
NICE wcale, ani trochę
NIE LŻA nie wolno
NIECHUTLIWY niechętny, niezyczliwy
NIEDOLA zły los, niepowodzenie
NIEDZIELA tydzień
NIEFRASOBLIWY nieskłonny do martwienia się, bagatelizujący kłopoty
NIEMOCEN słaby, pozbawiony sił
NIENIE teraz
NIEPOMNY osoba, która czegoś nie pamięta
NIEWIASTA kobieta
NIEWIERA kłamstwo, zdrada
NIEZBORNY osoba niezdarna
NIKCZEMNY postępujący w sposób godny potępienia, zasługujący na naganę, karygodny, fałszywy,

nieszlachetny, odpychający, odrzucający, nieprzyzwoity, niegodny, haniebne postępowanie
 NIŚĆ czynić, stroić, ubierać
 NOWOTNY nowy, niedawno wprowadzony
 NUNCJUSZ PAPIESKI delegat papieski przy rządzie danego kraju
 NUR nurek
 NUŻA zmęczenie, znużenie
 NUŻE dalej
 OBACZENIE pojęcie, opamiętanie
 OBACZYM zobaczę
 OBEGNAĆ otoczyć, opasać, oblec
 OBIATA ofiara; obietnica, przyrzeczenia
 OBLIGOWAĆ zobowiązywać się do czegoś
 OBŁĄD błąd, pomyłka
 OBRACHOWAĆ określić wielkość, liczbę czegoś za pomocą obliczek
 OBSTRALUNKI zamówienie pod wymiar
 OBWAROWAĆ otoczyć murem lub wałem obronnym lub zagwarantować coś, stawiając warunki
 OBYKŁY zwykły, normalny, taki, jak zawsze
 OCHOTA gościnność
 ODDZIELIĆ spłacić, wyposażyć
 ODPOWIESZĘ odpowiedzieć
 ODWOD oczyszczenie, usprawiedliwienie
 ODZIENIE odzież, ubranie, okrycie
 OFICJALISTA dawniej: niższy urzędnik, głównie sądowy; także osoba zatrudniona do zarządzania prywatnym majątkiem; obecnie: osoba występująca oficjalnie
 OFICYNA boczne skrzydło kamienicy miejskiej lub budynek znajdujący się za frontem kamienicy
 OGARNIEM porządek
 OKOWITA staropolskie określenie wysokoprocentowego napoju alkoholowego, produkowanego ze zbóż i ziemniaków
 OKRUTNIEM RAD bardzo zadowolony
 OLSNAĆ oślepnąć
 ONIEMIEĆ ochrypnąć, stracić głos
 OMYLIĆ SIĘ pomylić
 ONEGDĄJ przedwczoraj, dawniej, kiedyś
 ONY szlachetny, zasługujący na cześć
 OPERATOR żartobliwie o fryzjerze
 OPIĄĆ zaś, znów, ponownie
 OPOKA skała
 OPOŃCZA to rodzaj obszernego płaszcza bez rękawów i bez peleryny chroniącego od deszczu i kurzu był noszony w XIV-XVII wieku jako strój podróżny
 ORDYNARYJNY zwyczajny, pospolity
 ORDYNUS człowiek nieokrzesany, wulgarny
 ORĘŻNY zbrojny, zaopatrzone w broń
 OSOCZYĆ donieść, oskarżyć
 OSTAĆ zostać
 OSZWABIĆ oszukać kogoś
 OTROK chłopiec
 OŻALEĆ opłakać
 OŻRALEC żartok, opój
 PACH zapach, woń
 PACHCIARZ dzierżawca np. sadu, karczmy, bydła
 PACHOLEK poddany, pomocnik
 PADUCH nikczemnik, łajdak, łotr

PALESTRANT prawnik
 PAN KONSYLJARZ dawniej lekarz
 PAPA tata, rodzic, ojciec, tatuś. Słowa „papa” używano pieszczotliwie w relacjach między dzieckiem a ojcem
 PARADNY wywołujący śmiech, wesołość; śmieszny wesoły lub stosowany podczas wielkiej uroczystości; odświętny, uroczysty
 PARADYZ najwyższa kondygnacja w teatrze, na której znajdują się najtańsze miejsca
 PARIAS najbardziej pokrzywdzony, najbiedniejszy człowiek; obecnie: człowiek wzgardzony, wykorzystywany, często żyjący w nędzy
 PARKAN ogrodzenie
 PART zgrzebne płótno
 PARWENIUSZ człowiek, który dorobił się majątku niekoniecznie ciężką pracą, lecz wykorzystując koneksje, układy, starający się naśladować zamożne warstwy społeczeństwa; dorobkiewicz, nuworysz, nowobogacki
 PAS SŁUCKI element stroju szlacheckiego, robiony był z wełny, jedwabiu, lub złotogłowiu
 PASTERKA damski kapelusz słomkowy z płaską główką i szerokim rondem
 PAŻYRNY jest to człowiek żarłoczny, chciwy.
 PĄSOWY czerwony, jasnoczerwony
 PEDA noga, stopa
 PEŁNIĆ pić do dna
 PERKAL jest to cienkie płótno bawełniane
 PERSWADOWAĆ wyjaśniać coś komuś, przekonywać
 PETENT interesant
 PIAĆ chwalić
 PIAĆ chwalić
 PIASECZNICZKA jest to małe naczynie z metalu, drewna lub ceramiki, z piaskiem do osuszania napisanego atramentem tekstu.
 PIELESZE dom, strony rodzinne
 PIERNO pieprznie, korzennie, ostro
 PIKIETA dawna nazwa placówki wystawionej w celu obserwowania nieprzyjaciela
 PIKIETA francuska gra karciana opracowana i rozpowszechniona przez Charles’a Picquer’a zwana kiedyś ronfle
 PIRAMIDALNY kolosalny, niezwykły
 PIRWINA nowalijka, pierwizna
 PLEN niewola
 PLENIPOTENT osoba upoważniona do wykonywania jakichś obowiązków w czyimś imieniu, także do wypowiedzenia się publicznie w takiej formie; pełnomocnik
 PLINCE placki
 PLUDRY bufiaste spodnie
 PŁEĆ cera, odcień skóry, stworzenie, istota
 PO KĄDZIELI krewny ze strony matki
 POBOĆKOWAĆ pocałować
 POCHOP pęd, ochota, początek
 POCZESNA poczęstunek
 POCZET zespół osób
 POCZET rachunek
 POĆ pójść
 PODJEZDEK koń wierzchowy
 PODKOMORZY urzędnik rozstrzygający spory
 PODKUREK pora nad ranem, kiedy pieją koguty; posiłek podawany nad ranem po całonocnej pracy lub zabawie
 PODLA obok, przy, wedle

PODWIKA chustka, spódnica, kobieta
POLISZYNEL postać gbura z włoskiej commedia dell'arte i francuskiego teatru kukielkowego. Jego charakterystycznymi cechami były garb, komiczne zachowanie i głos
POŁĘĆ duży kawał słoniny lub mięsa
POMNĄC wspomnieć, przypomnieć
POMORZYĆ uśmiercić, pozabijać
POMSTY zemsta
PONOŚ ponoć
PORĘKAWICZNE podarunek dawany przez nabywcę żonie lub innemu członkowi rodziny sprzedającego, zwłaszcza przy kupnie nieruchomości, wynagrodzenie dla pośrednika
POSAG wiano, majątek
POSPOŁU wspólnie
POWAŁY drewniany strop
POWETOWAĆ wynagrodzić sobie poniesione krzywdy, straty
POWINSZOWANIE złożyć komuś okolicznościowe życzenia, również złożyć komuś gratulacje
POZŁOTA pozłacanie
PÓŁIMPERIAŁ jest todawna moneta rosyjska.
PREFERANS gra w karty, w którą grano w karty, przypomina brydża
PRELEKCJA publiczny wykład na jakiś temat, zwykle o charakterze popularnonaukowym
PROBANTKA kobieta z przeszłością
PROFAN **1.** człowiek nieznający się na danej rzeczy, niekompetentny w danej dziedzinie **2.** człowiek, który dopuścił się profanacji (znieważenie powszechnie uznawanych wartości, przedmiotu lub miejsca kultu religijnego)
PROLONGOWAĆ przedłużenie okresu ważności czegoś
PROTEKCJA ochrona; pomoc udzielona komuś przez wywołaną osobę
PROWNICJAŁ dostojnik zakonny, przełożony nad klasztorem, tego samego zakonu w całej prowincji
PRYKASZCZYK subiekt, pracownik handlowy
PRYNCYPAŁ zwierzchnik, kierownik, szef
PRZECHERA osoba przebiegła, przewrotna, kłótliwa
PRZETAK rodzaj dużego, okrągłego sita do ręcznego oddzielania od siebie obiektów o różnych wymiarach
PRZETRĄCIĆ przekąsić coś
PRZYDYBAĆ zastać kogoś na robieniu czegoś złego; schwytać lub znaleźć kogoś
PRZYMKNĄWSZY zamknąć
PRYZYTOJNE MASZ OBYCZAJE jesteś kulturalny
PRZYSZCZYPKA łatka na obuwiu
PRZYWDZIEWAĆ włożyć na siebie
PUCOWAĆ czyścić
PUGILARES portfel
PUKLE loki
PUKLERZ rodzaj okrągłej i wypukłej tarczy używanej przez jazdę
PUSZKA broń palna
PUZDRA bogato zdobione pudło
RACHOWAĆ dokonywać obliczeń, liczyć, wyliczać, cyrkulować, kalkulować, bilansować, szacować, zliczać, podliczać, sumować, regulować
RADNIE chętnie, ohotnie
RAJCA doradca
RAJTSZULA szkoła jazdy konnej
RANFUCH duża chusta noszona na głowie
RATAJ jest to rolnik, parobek od wołów
RAUT uroczyste spotkanie towarzyskie bez tańców
REDUTA umocnienie ziemne składające się z wału i rowu

REFLEKTOWAĆ przywoływać kogoś do opamiętania się i rozważ, nakłaniać do zastanowienia się
REGIMENTARZ pułkownik
REJBUSKA tarka
RESURSA dawniej: nazwa związków towarzyskich i należących do nich lokali; obecnie: klub towarzyski
ROJNY liczny
ROZGARDIASZ nieporządek zamieszanie wywołane czymś; hałas spowodowany pośpiechem
ROZPIERZCHNAĆ oddalić się w różnych kierunkach, rozbiegać się, rozprościć się, zniknąć, oddalić się, rozlecieć się, rozsypać się, ulotnić się, umrzeć
ROZPIERZCHNIĘTE o myślach, uczuciach; rozproszone, pogubione, chaotyczne
ROZPOCZAĆ zacząć, rozpocząć
ROZSADEK rozsądzenie, rozstrzygnięcie
ROZSTARGNIENIE rozdarcie, niezgodne
ROZTOCHARZ handlarz końmi
ROZWADZAĆ rozbierać, godzić przeciwników
ROŻEĆ zapalić
RUBIEŻ granica, pogranicze
RUBRONT ciężki, kosztowny materiał
RUGI dochodzenie urzędowe, śledztwo sądowe
RUM gruz, rumowisko, ruina
RYBAŁT dawny śpiewak pieśni religijnych
RYMARZ rzemieślnik trudniący się wyrabianiem przedmiotów ze skóry, zwłaszcza uprzęży, siodeł
RYNSZTUNEK wyekwipowanie i uzbrojenie żołnierza i konia
RZECZ mowa
RZEZAĆ zabijać
RZEZANIEC kastrat
RZEZANY rzeźbiony
RZKOMO niby, pozornie, rzekomo
RZYSZA rzesza, zastęp
SAFANDUŁA niezaradny, mało energiczny, niedojda, ślamazara, oferma, fajtłapa, ciamajda, ofiara losu, sierota, kaleka
SAK sieć, klatka, worek
SAKWOJAŻ torba podróżna
SALOPA długie, wierzchnie okrycie damskie w formie peleryny, zwykle watowane lub na futrze, z kapturem, szczególnie modne w XVIII i XIX wieku
SAMA żona, gospodyni
SAMARSK zmarszczka
SARKAĆ odnosić się nieuprzejmie; głośno narzekać
SĄD naczynie
SĄŻEŃ dawna jednostka długości równa rozpiętości rozstawionych ramion
SCAŻ szczaw
SCEDOWAĆ przekazać swoje prawa do czegoś lub obowiązki innej osobie
SCHOD wyjście, koniec, śmierć
SCHWYCIĆ KARABIN NA TUJ przyjąć postawę strzelecką
SEKUNDANT pośrednik uczestnika pojedynku, świadek jednego z rywali negocjujący w jego imieniu warunki starcia (łac. secundans – wspierać)
SEPETY skrzynka do przechowywania klejnotów
SESJONOWAĆ zbierać się, obradować
SĘDZIELIZNA siwizna
SFORNY zgodny, posłuszny
SIADAJŻE siadać
SIEŃ pomieszczenie prowadzące do wnętrza domu

SIERCE serce
SIERDZITY gniewny, zły
SIERDZIWIY gniewny, zapalczywy
SIŁA O TYM MÓWIĆ dużo o tym mówić
SIOŁO wieś
SKAŁEK ostrze, drzazga
SKAZ skaza, uszczerbek, szkoda, zepsucie
SKLECIĆ zorganizować, utworzyć coś w pośpiechu, niedbale
SKLENICA puchar, szklanica
SKOT bydło
SKWIR ostry, przenikliwy odgłos wydawany przez ptaka
SŁOTA **1.** długo utrzymująca się deszczowa pogoda, charakteryzująca się uciążliwymi opadami, chłodem i wiatrem **2.** plucha, szaruga
SMĘTEK rozsterka, smutek, żal
SNADNY łatwy, nieskomplikowany, prosty, nietrudny
SNADŹ zapewne, prawdopodobne
SOBEK egoista
SOMSIEDZKU po sąsiedzku
SPACHAĆ dopuścić się, popełnić, uczynić
SPAŚNY tłusty
SPAZMY gwałtowny płacz
SPOJNIE kłamry, więzy
SPOMINAĆ wspomnieć
SPUŚCIĆ odstąpić, przekazać, tanieć, obniżyć cenę
STATKI naczynia kuchenne
STECZKA ścieżka
STOLEC tron
STÓJKOWY posterunkowy ówczesnej policji rosyjskiej
STRONIĆ unikać czyjegoś towarzystwa, nie chceć podejmować jakichś działań
SUBIEKCJA trud, kłopot, skrępowanie
SUBIEKT sprzedawca w sklepie, ekspedient
SUCHOTNIK **1.** pot. człowiek wychudzony, zabiedzony **2.** daw. człowiek chory na gruźlicę
SUCHOTY gruźlica płuc
SUKMANA rodzaj długiego dołem rozszerzonego płaszcza
SURDUT dawniej: XIX-wieczny męski ubiór wizytowy z ciemnego materiału, długa dwurzędowa marynarka; obecnie: męskie okrycie wierzchnie
SWADA płynność i potoczność w mówieniu lub pisaniu
SWARY przeciągające się nieporozumienia, kłótnie
SWAWOLIĆ bawić się beztrąsko, radośnie
SYNOD zjazd duchowieństwa
SYNOWIEC bratanek
SZABAŚNIKA świeca szabasowa
SZACHRAJSTWO oszustwo, zwykle w niezbyt ważnych sprawach, krętactwo, matactwo
SZAFOT rodzaj estrady, podium, na którym wykonywano publiczne egzekucje
SZCZĄTEK potomek, potomstwo
SZEZELMA osoba sprytna, umiejąca sobie radzić w życiu, nie zawsze w uczciwy sposób
SZERPENTYNA szabla
SZEZLONG rodzaj kanapy w kształcie wydłużonego fotela
SZKAPLERZ wierzchnia część habitu mnisiego (płat materiału, zakrywający piersi, ramiona i plecy, z otworem na głowę pośrodku) oraz jedno z uznanych przez kościół katolicki dewocjonaliów; wyposażony najczęściej w wizerunek Matki Boskiej, bywa noszony również przez świeckich i księży; jego nałożenie odbywa się uroczysto, a noszenie wiąże się z pewnymi pobożnymi

obowiązkami;; sukienny szkaplerz bywa zastąpiony medalikiem

SZLAFMYCA dawne nakrycie głowy, które było zakładane do snu, zazwyczaj przez osoby starsze, spiczasta końcówka szlafmycy była ozdobiona pomponem. Słowo szlafmyca jest spolonizowaną wersją niemieckiego słowa schlafmutze – czapka do snu

SZLEMY ślemy

SZLOCHAĆ słowo znane, ale rzadko używane, oznacza płacz, bardzo mocny płacz

SZMIZETKA rodzaj bluzki lub kamizelki damskiej, gors z kołnierzykiem

SZPERKA słonina

SZPICRÓZGA szpicruta – elastyczny pręt pokryty skórą lub rzemienna plecionka służąca do poganiania konia

SZPITZBUB łotr, kanciarz, szelma, hultaj, rozbójnik. Słowo szpitzbub jest zapożyczone z języka niemieckiego: „O, du Spitzbub!” – ‘o, ty łobuzie!’

SZTAMBUCH album, pamiętnik, do którego przyjaciele wpisują wiersze i aforyzmy na pamiątkę

SZTOS uderzenie kijem w kulę bilardową

SZTUKI żarty

SZUBA obszerne okrycie wierzchnie sięgające kostek, podbite kosztownym futrem

SZUBRAWIEC ktoś, kto postępuje w sposób niegodziwy; łotr, podły łajdak, osoba bez zasad, nikczemnik, chuligan

SZULERNIA miejsce, w którym hazardowo gra się w karty

SZWADRON pododdział punktu kawalerii

SZWAJCAR portier

SZWINDEL oszustwo, przekręt

SZYLDWACH wartownik, strażnik

SZYP strzała, dzida

ŚLUZY łzy

ŚWIATŁY zaznajomiony lub zgodny z najnowszymi zdobyczami nauki, łączący mądrość z wykształceniem

ŚWISTUŁA zabawka dziecięca w kształcie rurki, z której wyrzuca się drobne pociski, np. ziarnka grochu

TAKSACJA **1.** ocena wartości czegoś; oszacowanie, wycena **2.** ustalenie taksy – opłaty pobieranej za pewne usługi

TAMBUREK dawniej: bębenek, na który naciąga się materiał do haftowania; obecnie: pisownia – tamborek

TAMECZNYCH tamtejszy

TARN cierni

TARNAĆ cierpieć, drętwieć

TAŻYĆ tęsknić

TEATRUM teatr

TEDY więc, przeto, zatem, wobec tego, wówczas, wtedy

TENTACJA pokusa

TESZNY tęskny, przykry, smutny, nudny

TĘPY słaby, niedołączy

TKACKI PUDERMAN okrycie płócienne chroniące przy pracach gospodarskich od kurzu i zabrudzenia, fartuch roboczy

TKLIWY czuły, serdeczny, będący wyrazem czułości, delikatności

TKNIONY utkany

TŁOMOCZEK duży nieforemny pakunek

TOGODLA przeto, więc, dlatego

TORŁOP futro

TRAGI nosze

TRANSCENDENTALNY nadnaturalny, wychodzący poza granice doświadczenia

TRAWIŁA osłabiała

TREFIĆ układać loki, fryzować

TREFNE trafnie, stosownie, zabawnie
TRIUMFATOR człowiek, który odniósł zwycięstwo, sukces, tryumfator
TROJAK dawniej: polska moneta wprowadzona przez Zygmunta Starego w 1528 roku; obecnie: śląski taniec ludowy, wykonywany w trzyosobowych grupach składających się z jednego tancerza i dwóch tancerek
TROP pościg, ścieżka, szlak
TRUBADUR oznacza średniowiecznego poetę, śpiewaka wędrującego po dworach południowej Francji.
TRWOGA przejmujący strach
TRYB droga, bieg
TRYBUSZONIE korkociąg
TRZEWIK sznurowany lub zapinany but z krótką cholewką
TRZOS nazwa pasa, później nazwa woreczka służącego do trzymania pieniędzy
TUJ komenda wojskowa oznaczająca: gotuj broń!
TUMULT zgietł, wrzawa, zmieszanie
TURMA więzienie
TUSZYĆ mieć nadzieję
TUTKI dawniej: zwinięte torebki papierowe, rurki z bibułki do papierosów, gilza, zwijka; obecnie: papier, liść itp., zwinięty lejkowato w kształcie stożka lub rurki
TUWALNIA ręcznik
TUŻUREK dwurzędowy, długi surdut męski z ciemnej wełny, z aksamitnym kołnierzem, noszony na przełomie XIX i XX w.
TUŻYĆ tęsknić
TWORZEC stwórzyciel
TYNF dawna srebrno-miedziana moneta polska o wartości 18 groszy wybijana od 1663 roku; była w obiegu do drugiej połowy XVIII wieku
TYTUŃ dziś oznacza tytoń
UBACZYĆ spostrzec
UCIĄŻYĆ gnębić, nękać, uciskać, obciążać
UCZYNEK praca, dzieło
UDZIAŁAĆ dokonać, uczynić, zrobić, sprawić
UKRÓCIĆ okiełznać, ujarzmić, obłaskiwać
UKSZTAŁCENIE dzisiejsze wykształcenie
UKWAPIĆ pospieszyć
UMBRELKA osłona tłumiąca zbyt jaskrawe światło lampy, abażur
UMIAŁY roztrzęsiony
UMIZGAĆ SIĘ zalecać się
UMORZYĆ uśmiecić
URĘPNOŚĆ piękność, uroda
UROST wzrost
USKROMNIĆ poskromnić, uśmierzyć
UTRACJUSZ człowiek rozrzutny, lekkomyślnie wydający pieniądze
UTRATA koszt, wydatek, rozrzutność
UWAŁASZYĆ skastrować
UŻRZENIE wejrzenie
WABNY powabny, piękny
WAĆPAN zwrot grzecznościowy, mościwy panie
WAGA uwaga, ostrożność, poważanie, szacunek
WAŁKOŃ osoba leniwa, leń
WANUS człowiek próżny
WARGAL kupiec, handlarz
WĄTOK rów, przekop, kanał wodny, fosa

WE DWIE NIEDZIELE za dwa tygodnie
WEMKNAĆ wsunąć, włożyć
WENA żyła
WEŹREĆ spojrzeć, wejrzyć
WĘDLARNIA wędzarnia
WIDZIADŁO widok
WIELGOŚĆ mnogość, wielka ilość
WIELMOŻNY dawniej: tytuł, jakim zwracano się do osoby wysoko postawionej w hierarchii społecznej
WIERZEJE drzwi, brama
WIKTUAŁY produkty spożywcze
WILCY wilki
WINSZOWAĆ składać komuś życzenia lub gratulacje
WIOTCHY stary, zużyty, zniszczony
WIOTKA łatwo się gnąca, bardzo szczupła
WISUS urwis, psotnik, łobuz, rozrabiaka
WITRIOL stężony kwas siarkowy
WŁOŚCIANIE wieśniacy, chłopi
WŁOŚĆ kraj, państwo, okolica
WOLEJ raczej
WOTYWA jest to msza śpiewana, odprawiana specjalnie na czyjąś intencję
WSCHODY schody, stopnie
WSKAZAĆ oznajmić, powiedzieć przez kogoś
WSTAŻYĆ uprzykrzyć sobie, tęsknić
WYJDZIEM wyjdę
WYSTĘPEK czyn natuszający normy etyczne i społeczne
ZAABONOWAĆ wykupić, zamówić czy zaprenumerować coś
ZABAWIĆ zająć, zatrudnić się, zapobiegać
ZAFIROWANY szafirowy
ZAFRASOWANY zmartwiony, smutny, zakłopotany
ZAJEGOĆ zaraz, natychmiast
ZAKAŁ plama, zmaza
ZALTEROWAĆ poróżnić, zaskoczyć czymś innym
ZAŁKAĆ rozplakać się
ZAPALCZYWOŚĆ gorliwość
ZASZCZĘPIAĆ rozwinąć w kims jakieś cechy lub zainteresowania
ZAWADA rzecz niepotrzebna stojąca na drodze zawadzająca
ZAWRZEC pochłonąć
ZAŻYĆ Z MAŃKI oszukać, podejść, wyprowadzić w pole
ZBADAĆ strącić, zepchnąć
ZBLAZOWANY znudzony, zubożniały, przesycony wrażeniami
ZBÓJCA zbójca, złodziej, rozbójnik
ZBYTNIK osoba lubiąca robić żarty, „dowcipniś”, „wesolek”
ZDAWA wydaje się
ZDZIAĆ nadać imię, nazwać
ZGONIC dogonić, doścignąć
ZHARDZIAŁY nieposłuszny
ZHARDZIEĆ stać się hardym, nieposłusznym
ZLŻYWY fałszywy, kłamliwy
ZMIESZKAĆ wytrwać, zostać
ZMONITOWAĆ skarcić, napomnieć surowo, upomnieć, przypomnieć o czymś niewykonanym, ponaglić
ZNAMIENOWAĆ oznaczać, znaczyć; spostrzegać
ZNÓJ ciężka praca, trud

ZOBACZYĆ zapomnieć
ZOWIĘ nazywam się
ZRĘKOWINY zaręczyny
ZRUSZYĆ poruszyć
ZWALAĆ pozwalać, zezwalać
ZWŁÓCZYĆ **1.** w rolnictwie: wyrównać powierzchnię gleby wólką **2.** rzadko: zwlekać z czymś,
przekładać coś
ZWOLENY wybrany
ZYDEL jest to prostej roboty drewniany stołek bez poręczy
ZYMAĆ zdejmować, ogarniać
ŻRZAŁY dojrzały, silny
ŻAK uczeń, student
ŻARDYNIERKA podstawka lub kosz na kwiaty
ŻUPAN strój męski
ŻYWO SIĘ JENO ZAKRZĄTNIJ szybko weź się do roboty